

Väkivalta- ja onnettomuuskuolemien julkinen käsittely 1920–30 -lukujen Suomessa

Anna Huhtala

Tampereen yliopisto

Teen väitöskirjaa Tampereen yliopistossa historian oppiaineessa. Tutkin laadullisessa väitöskirjatutkimuksessani, miten arvaamattomia kuolemia eli väkivalta- ja onnettomuuskuolemia käsiteltiin julkisesti 1920–1930-lukujen Suomessa. Ajanjaksoa leimasi sisällissodan jälkeinen kahtiajakautuneisuus, poliittiset ääriliikkeet sekä 1930-luvun lama ja sen aiheuttamat sosiaaliset ongelmat ja kasvava rikollisuus. Toisaalta aikakausi oli myös vahvaa kaupungistumisen ja modernisaation aikaa, johon kuului talouskasvua ja vaurastumista. Tutkimuksessani aikakauden moniulotteisuutta tarkastellaan väkivalta- ja onnettomuuskuolemien julkisen käsittelyn kautta, vaikka myös yksityinen kuolemankäsittely limittyy osaksi tutkimusta. Päälähteinä ovat sanomalehdet ja arkkiyeisut.

Tutkimukseni tavoite on lisätä tietoisuutta väkivalta- ja onnettomuuskuolemien julkisen käsittelyn historiasta, mikä siirtää fokusta perinteisestä yhteisöllisestä kuolemankäsittelyn tarkastelusta koko yhteiskunnan tasolle. Yleensä kuolema oli yksityinen asia, mutta väkivalta tai traaginen onnettomuus muuttivat yksityisen julkiseksi. Tutkimani tapaukset saivatkin aikanaan paljon huomiota. Toisena tavoitteena on tuottaa tietoa kuolemankulttuurin muutoksesta traditionaalisesta moderniin 1900-luvun alkupuolella. Väitöstutkimukseni antaa tietoa siitä, miten arvaamattomat kuolemat haastoivat muutosta traditionaalisesta moderniin. Hypoteesini on, että väkivalta- ja onnettomuuskuolemat loivat tarpeen hakea lohdutusta nimenomaan vanhoista perinteistä myös siellä, missä murros oli jo käynnistynyt.

Myös tutkimuksen aineisto tukee traditionaalisen ja modernin kuolemankulttuurin murrosvaiheen tutkimusta. Sanomalehdet edustavat modernimpaa tapaa raportoida kuolemista ja arkkiyeisut taas perinnetekstilajia, jonka konventiot olivat tuttuja ja turvallisia. Arkkiyeisut olivat yhteisöllistä viestintää, joiden opettavainen ja viihteellinen sisältö rakentui niin tuottajan kuin vastaanottajan tarpeista ja oli siten tavoitteellisesti tuotettua. Sisältöön vaikutti se, mitä kuulijakunnan arveltiin haluavan kuulla – olihan kyseessä myyntiartikkeli. Ajoittain erittäin sensaatiohakuisesti kirjoitetut arkkiyeisut tarjoavatkin sanomalehdistä poikkeavan kuvan julkisesta kuolemankäsittelystä. Kuolemantutkijalle arkkiyeisut ovat

erittäin mielenkiintoinen tutkimuskohde yhdistäessään sensaatiohakuisuuden ja melodramaattisuuden, mutta myös surun ja lohdutuksen.

Tarkoitukseni on sisällönanalyysin ja lähiluvun keinoin teemoittaa laaja lähdeaineistoni luodakseni kuvaa siitä, millaiset teemat nousivat eri tapausten ja toisaalta eri lähteiden yhteydessä esille. Millaisin teemoja lähteet tarjosivat omaisten surutyöhön, ja käytettiinkö arvaamattomia kuolemia toisaalta myös hyväksi omien näkemysten ajamiseen? Toinen tutkimuksellinen hypoteesini on, että etenkin arvaamattomilla kuolemilla on yhteiskunnallinen puoli, jossa käsittelyyn ei liity pelkästään tarve surra ja lohduttaa vaan myös hyödyntää tapausta erilaisten ideologioiden edistämiseksi.

Väitöskirjatyöni tutkimusasetelman taustalla vaikuttaa etenkin kaksi seikkaa. Ensimmäkin olen jo maisteriopintovaiheessa ollut kiinnostunut suomalaisen kuoleman historiasta. Suomen Sotahistoriallisen Seuran palkitsema pro gradu -tutkielmani käsitteli kuolemankäsittelyä Suomen sisällissodassa punaisten puolella. Toiseksi koen, että keskittyminen nimenomaan maailmansotien väliseen Suomeen sekä arvaamattomien kuolemien julkiseen käsittelyyn tarjoaisi yhteiskunnallisesti tärkeää ja ajankohtaista tietoa siitä, millaiseksi kuoleman rooli voi julkisuudessa muuttua erilaisten tavoitteiden ja päämäärien muovaamana.

Yhteystiedot: huhtala.anna.r@student.uta.fi